

OTTO ADLER

Evreul care a găsit strălucirea aurului la Auschwitz

Andrei Crăciun
Vlad Stoicescu

Evenimentul Zilei
Joi, 23 Iulie 2009

Teribilismul lui Radu Mazăre^(*) de a purta o uniformă a Wehrmachtului deschide un subiect de obicei evitat în media - modul în care se raportează românii la Holocaust - și forțează apariția unui serial EVZ programat, inițial, înspre toamnă.

(*) primarul în funcție al orașului Constanța

De astăzi, în fiecare joi, veți găsi câte un "episod" dintr-o istorie ca o rană deschisă. Începem de aici: Otto Adler a supraviețuit și s-a întors din lagăre convins că "viața e frumoasă și surprinzătoare, ca strălucirea aurului de 24 de carate". Otto Adler nu mai vede bine. I se amestecă pe retină niște puncte care se unesc în contururi vagi și foarte ciudate, ca și cum ar privi în continuu un tablou pictat de Pablo Picasso.

Are optzeci de ani, se luptă zâmbind cu un cancer de prostată și lucrează, ajutat de fiica sa, la o carte despre genetica urii și alte lucruri importante.

Otto Adler știe ce spune. Este un evreu care a supraviețuit secolului XX. Nu e puțin lucru. Pentru că a fost la Auschwitz și s-a întors, mărturisește că nu plânge "decât dacă este absolută nevoie". Și meșteșugește fraza aceasta antologică: "Viața este frumoasă și surprinzătoare, ca strălucirea aurului de 24 de carate". Despre moarte vorbește degajat. Ar vrea să i se întâmple ca vechilor indieni. Să se retragă în pădure, lângă un copac bătrân, și să aștepte.

O jumătate de secol de tăcere

Otto Adler e cavalier. A fost decorat cu "Steaua României", târziu, în 2007. Un cavalier obosit care a început să uite evenimentele recente și cumva lipsite de importanță: "Dacă mă întrebați ce am mâncat ieri dimineață, puteți să mă și biciuți, habar n-am. Dacă mă întrebați despre lucruri din lagăr sau care e căldura specifică a dioxidului de carbon la 1.050 de grade, vă spun cu precizie. L-am văzut la televizor pe un mare actor român, un om cu o memorie fabuloasă, cum nu-și mai aducea aminte prenumele lui Bogart și numele actriței din filmul Casablanca. I-am văzut durerea întipărită pe față. L-am înțeles".

În contrapartidă, Otto Adler știe că e condamnat să-și amintească tinerețea mutilată, pe care s-a chinuit, degeaba, s-o îngroape între straturile adânci, ca tranșeele, ale memoriei. Până în 1996 n-a vorbit despre Holocaust. Deloc. "N-am avut timp și n-am putut. Puteam să vorbesc despre protecția mediului, dar nu despre Auschwitz", se justifică, stângaci, omul care a strâns în fața numelui titlurile academice care i-au ținut mintea ocupată și nu l-au lăsat să se întoarcă în timp.

Profesorul Adler s-a dedicat siderurgiei, în care și-a găsit terapia și destinul. Între 1954 și 1994 a predat la Catedra de Termotehnică din cadrul Universității Politehnice din București și a navigat între laborator și teren. S-a pensionat conferențiar universitar doctor inginer:

“Nu există nimic construit în România până în 1994 în domeniul siderurgiei de care eu să nu știu. Cunosco până și câinii din localitatea respectivă”.

Selecția de la Auschwitz, lângă Furnalul 7

Siderurgia și Auschwitzul se regăsesc, atât de șocant și de firesc, în coșmarurile lui Otto Adler: “Am visat recent selecția de la Auschwitz, doar ca ea avea loc sub Furnalul 7 de la Hunedoara! A fost îngrozitor, fiindcă nu mai eram băiatul de atunci care nu știa ce se va întâmpla, ci eram tot un tânăr, dar care înțelegea exact ce urmează sau ce poate urma”. În lagăr nu era timp pentru vise: “Acolo visam că sunt liber. Sau nu visam nimic. Nu prea aveam timp să visez pentru că mă trezeam din somn din cauza păduchilor. Erau miliarde. Ați văzut în filme că la Auschwitz scria: “Munca eliberează”. E fals. La Treblinka și la Mauthausen scria așa. La Auschwitz scria: “Un păduche este moartea ta”. Pentru că boala cea mai frecventă într-un lagăr era tifosul exantematic. Eu am scăpat de cinstea de a fi posesorul acestei boli”.

În anii din urmă, a fost președintele Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, a citit enorm despre iudaism, a fost filmat de o echipa a lui Steven Spielberg (căreia i-a povestit nu viața din lagăr, ci pe aceea de după), a sprijinit tipărirea a mii de cărți pentru difuzare în școli, a ținut conferințe și a ajuns în punctul în care spune așa: “Noi, supraviețuitorii, suntem terminați. Dispărem. Cel mai tânăr om care a fost într-un lagăr de concentrare din actuala Românie are 75 de ani. Peste zece ani n-o să mai fie niciunul dintre noi sau, dacă va mai fi, va fi un fel de mumie”. Nu există cale de mijloc: vorbesc acum sau tac pentru totdeauna.

Povești ca a lui Otto Adler sunt fundamentale, pentru că nu spun ceva tragic doar despre trecut. Holocaustul e cea mai importantă lecție recentă despre unde se poate ajunge când operăm cu excluderi sociale, iar asta e o temă mai actuală ca oricând în Europa. “De ce trebuie să luptăm pentru a menține amintirea Holocaustului vie? Eu n-am luptat ani de zile, pentru că am zis că trebuie să uitam. Am greșit! Ce se întâmplă în Europa, în Italia, în Irlanda de Nord? Se întâmplă acum aceleași proceduri care li s-au întâmplat evreilor atunci. Dacă luptăm împotriva Holocaustului, nu luptăm ca să-i apărăm pe evrei, ci luptăm ca să apărăm oamenii. Lumea a început să uite și istoria care se uită se repetă”, avertizează Adler. Peste curtea casei sale din Ferentari curge, pentru o clipă, o mare de tăcere. Apoi se aude doar zgomotul fin, ca un fâlfâit de aripi, al unui oftat.

“Pot să spun cu mâna pe inimă că încă există anti-semitism în România. Și asta în condițiile în care mai sunt în țară aproximativ 8.000 de evrei!”

Otto Adler, supraviețuitor al Holocaustului

O TRAGEDIE AMPLĂ

Holocaust, un cuvânt insuficient

Otto Adler a înțeles repede că l-am vizitat în căutarea unui răspuns la cea mai grea întrebare din lume: “De ce?”. “La temelie stă antisemitismul. Acesta este de nenumărate feluri și începe de la antisemitismul individual: tu nu știi ce înseamnă un evreu, deci e altceva decât cunoști, iar tot ceea ce nu este ca tine este rău. De la antisemitismul individului se ajunge treptat la antisemitismul de stat. Statul are două mâini: una care apără cetățeanul, alta care pedepsește în cazul în care cetățeanul comite ceva împotriva societății. Prima manifestare a antisemitismului sistemic este că statul ia mâna de pe evrei. În România, primul fenomen de acest fel a fost legislația antievreiască. Apoi, prin progromul de la Dorohoi, unde au murit laolaltă evrei cu vârste curpinse între 1 și 80 de ani, fenomenul a luat o turnură oribilă”.

Cuvântul Holocaust nu i se pare însă potrivit lui Otto Adler. “Dacă ați citit Vechiul Testament, știți că Holocaustul este de fapt procesul de ardere a resturilor animale rămase în urma jertfelor. Analogia s-a făcut cu faptul că și nemții trebuiau să ardă cadavrele, în ultima etapă a procesului de exterminare. Procesul era însă mult mai complex: selecția, trimiterea într-un fel de grădină în care așteptau să termine “șarja” anterioară, vestiarul în care se dezbrăcau și li se spunea că sunt trimiși la baie, apoi camera de gazare. La final, în cameră găseau o piramidă de morți, pentru că fiecare încerca să urce cât mai sus pentru a respira puțin aer. Această piramidă era dezasamblată acolo, urma apoi camera

cuptoarelor. Vedeți deci că Holocaustul nu reprezintă decât un capitol nenorocit dintr-un caz particular. Denumirea din ebraică, Shoah, care semnifică tragedie, e mult mai aproape de adevăr”.

Otto Adler știe: comunitățile care reacționează la discriminări, ca aceea din Irlanda de Nord, sunt cele sănătoase. ”Este important ca oamenii normali să nu tacă. Ce s-a întâmplat în Olanda, țara Annei Frank, ce s-a întâmplat de trimite astăzi în Parlamentul European deputați neo-fasciști? V-am spus: oamenii au uitat și, de aceea, au încetat să mai gândească”. Adler privește critic politica, de care nu s-a simțit atras niciodată: ”N-am fost înscris în niciun partid. Nu există om care să nu mintă, multe minciuni sunt nevinovate. În politică, însă, orice om trebuie să mintă prin definiție”.

CÂND BINELE ÎNVINGE

Minunile din lagăr nu au nevoie de cuvinte

Otto Adler a învățat la Auschwitz ceva care i-a folosit mai târziu: să nu judece niciodată după ”image”. Acolo, la granița cu moartea, s-a convins că Lombroso, italianul care credea că poate distinge criminalii în funcție de fizionomie, ”a fost un bou”. ”Am avut un gardian cu nutură specific lombrosiană. Fiindcă aveam prejudecăți, eram îngroziți. Dar omul ăsta s-a dovedit a fi un înger, împărțea pâinea cu noi, ne dădrea din țigările lui...”. Mai mult, în ultimul lagăr prin care a trecut, Otto Adler a înțeles și că propaganda nu poate distruge niciodată definitiv omenia.

”Tata s-a îmbolnăvit, și fără tratament murea în câteva zile. Medicul lagărului mi-a dat o rețetă scrisă pe o bucată de sac de ciment. Comandantul lagărului, el însuși detinut, m-a ajutat, m-a trimis cu o echipă care făcea curat pe o stradă bombardată din Stuttgart. Nu era nimeni decât un tânăr, de vârsta mea, în uniformă de Hitlerjungend. Toată viața lui fusese educat să îi urască pe cei ca mine. După semnul pe care îl aveam în piept, știa că sunt cel mai mare dușman al Germaniei. Am pus rețeta pe o dărămătură cu o pietricică deasupra ei. L-am privit, dar nu i-am spus nimic. A doua zi de dimineața, tânărul era tot acolo. Îmi adusesese medicamentele. A trebuit să ies din perimetrul în care făceam noi curat. Cel care ne păzea a tras asupra mea, mi-au intrat bucăți de piatră în picior, dar am apucat medicamentul și tata a mai trăit paisprezece ani. Pe tânărul acela care mi-a salvat tatăl nu l-am mai văzut niciodată. N-am apucat să ne spunem niciun cuvânt”.

”Atunci, sinuciderea părea simplă, trebuia să pui mâna pe sârma dintre blocurile din lagăr. Dar când am pus eu mâna, nu s-a întâmplat nimic, fiindcă era zi. Doar noaptea se băga curent. Atunci am hotărât că, orice ar fi, nu mă voi sinucide niciodată”

”Cel puțin din punct de vedere oficial, în România s-a acceptat că a existat Holocaustul. Dar pe mine nu mă interesează treaba asta, ma interesează ca oamenii să accepte că acesta este un semn de care trebuie să păzim omenirea”

Otto Adler, supraviețuitor al Holocaustului

AMERICA REFUZATĂ

”Hai mai bine acasă, să vedem dacă s-a întors mama”

Otto Adler vorbește șapte limbi: română, germană, maghiară, franceză, engleză, ebraică și rusă. După legile evreiești, băieții trebuie să învețe să citească de la trei ani, silabisind Tora. Așa a crescut și Otto, în Cluj-Napoca. La mijlocul anilor `30, antisemitismul atinsese Ardealul, nu cotise însă dreapta, pe strada Dorobanților, la numărul 74, unde erau ”Garajele Leonida”. Acolo, copiii maghiari, români și evrei se jucau împreună într-un univers mai mic și mai bun, fără conflicte etnice sau religioase. Cel mai bun prieten din

copilărie al lui Otto Adler era Nelu Lungu, care a ajuns și el profesor universitar, la stomatologie, la Cluj.

Cei doi s-au regăsit după șapte decenii de despărțire. Nelu încă mai știe alfabetul ebraic, pe care l-a învățat odată cu Otto, pe când acesta era cu piciorul în ghips și voia să studieze numai împreună cu prietenul lui român. "Ne întâlnim și ne plângem de boli". Ultima oară, Adler i-a pus o întrebare dificilă și inutilă: "Nelule, în ce limbă vorbeam noi când ne jucam?". Răspunsul a fost: "În ungurește". Copiii de atunci, la fel ca oamenii bătrâni de acum, știu că nu e cel corect. Se înțelegeau într-o limbă necunoscută, universală și firească, așa cum se înțeleg toți cei care n-au apucat încă să învețe să urască.

"Ne băteau democratic"

Nu mult mai târziu, Adler a înțeles că poartă cu el stigmatul poporului său. A învățat că este "jidani" și în Clujul de la sfârșitul deceniului patru, "jidanii" erau bătuți de câte ori ieșeau pe stradă: "Ne băteau, democratic, toată lumea în egală măsură, ne băteau și ungurii, și românii!". În 1939 a intrat în prima clasă la Liceul "G. Barițiu", apoi timpul a încetat să mai aibă răbdare: "Au venit ungurii în Transilvania și i-au dat pe evrei afară din școli. Mi-au făcut un bine, căci așa s-a născut Liceul Evreiesc din Cluj, unde au predat universitari, doctori în științele lor, rămași pe drumuri. Am fost o promoție excepțională! Colegul meu de bancă a fost Krau Edgar, care a devenit unul dintre cei mai mari psihologi ai lumii!".

Restul e comun și tragic: ghetoul, drumul cumplit spre Auschwitz-Birchenu, întrebarea lui Mengele: "Câți ani ai?", răspunsul mincinos și salvator: "17". Ca în "La vita e bella", Otto a rămas nedespărțit de tatăl său. S-au înghesuit cu alte mii de bărbați în barăci dreptunghiulare și înguste, au purtat hainele vărgate cu triunghiul roșu și o dungă galbenă care încadra litera "U", de la Ungaria, au ieșit la apel, la șase dimineața, au "mâncat" zeama călduță și roșiatică scoasă din sfeclă furajeră și au slăbit până la limită. Tatăl lui a intrat în lagăr cântărind 107 kilograme. La ieșire mai avea 36.

La Dachau s-a murit "democratic": evrei și creștini laolaltă

O vedere din iad: fărura cu cartofi

După Auschwitz, pentru Otto și tatăl său a urmat un lagăr de muncă, pe teritoriul de astăzi al Franței, într-o comună numită Thiel, aproape de Luxemburg. Acolo a mâncat Otto

cea mai bună mâncare din viața sa frumoasă și surprinzătoare ca strălucirea aurului de 24 de carate: "O farfurie cu cinci cartofi copti în coajă".

În toamna anului 1944, au venit trenuri, care mergeau în zig-zag, pe căi ferate bombardate, și i-au dus într-un lagăr de lângă Stuttgart. De aici au fost transferați în martie 1945, la Dachau. Finalul a fost cu americani aruncând alimente din camioane, cu evrei ca niște schelete mâncând și murind.

Un amănunt: Otto Adler a fost din copilărie poliglot. Asta l-a salvat, a fost interpret oficial al garnizoanei militare aliate și i s-a oferit posibilitatea să plece în Statele Unite. Tatăl a refuzat oferta: "Hai mai bine acasă, să vedem dacă s-a întors mama". Mama însă nu s-a întors niciodată. Fusese gazată în prima zi la Auschwitz2-Birkenau. În primăvara aceea a anului 1945, Otto a fost la un pas de moarte, a fost salvat de injecțiile-minune cu penicilină ("Am fost primul român care a cunoscut un asemenea tratament"), l-a cunoscut pe Eisenhower și, pentru că era absolută nevoie, a plâns.

Epilogul e așa: în 1978, Otto Adler a mers într-o delegație în Polonia. A stat trei ore la Birchenau. Două minute nu s-a putut mișca. "Papașule, ce-ai făcut, mă, acolo, înțepenit? Te-ai ramolit?", râdeau colegii. Otto Adler nu le-a răspuns și au plecat toți înspre Cracovia, unde a fost izbit de frumusețe: "Nu știu de ce locuiesc oameni acolo, ăla nu e un oraș, e un muzeu". Mai departe, s-au oprit să mănânce la un han, într-o comună oarecare. Vorbind nemește, Otto Adler a atras mânia sătenilor.

Rănilile războiului erau nevindecate. "Ne-a salvat atunci Rică Răducanu. Le-am zis că suntem români, dar nu s-au liniștit, până când n-a strigat unul dintre ei: "Români? A! Rică Răducanu!"". Otto Adler zâmbește. Colegii s-au luat cu altele, nu l-au mai întrebat niciodată de ce a încremenit două minute. Acum, după treizeci și unu de ani, le-ar spune așa: "Am revăzut "selecția", pe doctorul Mengele ridicând mâna dreaptă și trimițându-mă să mai trăiesc".